

ВЗАИМНО ПРИЗНАВАНЕ НА ДИПЛОМИТЕ

Свободата на установяване и свободата на предоставяне на услуги са крайъгълни камъни на единния пазар и те създават необходимите условия за мобилността на предприятията и специалистите навсякъде в ЕС. За да могат да се упражняват тези свободи, дипломите и квалификациите, издавани на национално равнище, трябва да бъдат широко признати. Приети са различни мерки за тяхното хармонизиране и взаимно признаване, а понастоящем се работи и по нови законодателни актове по този въпрос.

ПРАВНО ОСНОВАНИЕ

Членове 26 и 53 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС).

ЦЕЛИ

За да могат самостоятелно заетите лица и специалистите да се установяват в друга държава членка или да предлагат услугите си там на временна основа, техните дипломи, удостоверения и други доказателства за професионалната им квалификация, издадени в друга държава членка, трябва да бъдат взаимно признавани и всички национални разпоредби относно достъпа до различни професии трябва да бъдат координирани и хармонизирани.

ПОСТИЖЕНИЯ

Съгласно член 53, параграф 1 от ДФЕС взаимното признаване на дипломи и други квалификации, изисквани във всяка държава членка за достъп до регулираните професии, може да се използва за улесняване на свободата на установяване и предоставяне на услуги. Тази разпоредба засяга също необходимостта от координиране на националните правила за започването и упражняването на дейност като самостоятелно заето лице. Параграф 2 от същия член обвързва взаимното признаване в случаите, в които хармонизирането на определени професии е труден процес, с координацията на условията за тяхното упражняване в различните държави членки. Процесът на хармонизиране протича от средата на 70-те години на 20-и век насам посредством приемането на редица директиви. На тази основа законодателството за взаимното признаване се адаптира към потребностите, възникващи при различни ситуации. Степента му на завършеност варира в съответствие с конкретната професия, като наскоро беше възприет по-общ подход.

A. Секторен подход (по професии)

1. Взаимно признаване след хармонизация

Хармонизирането на сектора на здравеопазването се извършваше по-бързо поради очевидната причина, че няма особени разлики в професионалните изисквания, и особено в курса на обучение, в отделните държави (за разлика от други професии). Поради това не беше трудно да се постигне хармонизация в значителен брой професии (напр. лекари, медицински сестри, ветеринарни лекари, акушерки и самостоятелно заети търговски представители). [Директивата относно признаването на професионалните квалификации](#) (2005/36/ЕО) имаше за цел да обедини, опрости и модернизира действащите директиви и да обедини регулираните професии на лекарите, зъболекарите, медицинските сестри, ветеринарните лекари, акушерките, фармацевтите, както и на архитектите, в един нормативен текст. Наред с другото директивата определя как „приемащите“ държави членки трябва да признават професионалната квалификация, придобита в друга държава членка („държава на произход“). Признаването на професионалната квалификация включва както обща система за признаване, така и конкретни системи за всяка една от горепосочените професии. Директивата насочва вниманието, наред с много други аспекти, към нивото на квалификацията, обучението и професионалния опит (както с общ, така и със специализиран характер). Директивата се прилага и за различни видове професионална квалификация в транспортния сектор, застраховането и посредничеството, както и за квалификацията на законно установените одитори. Тези професии преди това бяха регулирани съгласно отделни директиви. На 22 юни 2011 г. Комисията прие Зелена книга за модернизирането на Директивата за професионалните квалификации ([COM\(2011\)0367](#)), в която се предлага да се реформират системите за признаване на професионалните квалификации, за да се улесни мобилността на работниците и служителите и да се адаптират обучението и текущите изисквания на пазара на труда. На 19 декември 2011 г. Комисията публикува предложение за преразглеждане на Директивата за професионалните квалификации ([COM\(2011\)0883](#)) въз основа на резултата от различните процеси на консултация и в отговор на резолюцията на Парламента от 15 ноември 2011 г. Сред ключовите предложения бяха: въвеждане на европейска професионална карта; хармонизация на минималните изисквания за обучението; автоматично признаване за седем професии, а именно архитектите, зъболекарите, лекарите, медицинските сестри, акушерките, фармацевтите и ветеринарните лекари; както и въвеждане на Информационната система за вътрешния пазар, която предоставя възможност за засилено сътрудничество в областта на признаването на дипломите. Основните цели на преразглеждането на тази директива бяха да се улесни и засили мобилността на специалистите в целия ЕС и да се облекчи положението с липсата на персонал в някои държави членки. Новата директива, [Директива 2013/55/ЕС](#), беше приета на 20 ноември 2013 г.^[1]

[1] Директива 2013/55/ЕС от 20 ноември 2013 г. за изменение на Директива 2005/36/ЕО относно признаването на професионалните квалификации и на Регламент (ЕС) № 1024/2012 относно

2. Взаимно признаване без хармонизиране

В случаите с други професии, при които разликите между националните правила не позволяват хармонизирането им, взаимното признаване отбелязва по-ограничен напредък. Разнообразието на правните системи пречи на пълното взаимно признаване на дипломите и квалификациите, което би осигурило незабавна свобода на установяване въз основа на дипломата от държавата на произход. [Директива 77/249/ЕИО](#) на Съвета от 22 март 1977 г. предостави на адвокатите свобода на предоставяне на някои услуги; иначе за свободно установяване се изисква диплома, издадена в приемащата държава. [Директива 98/5/ЕО](#) от 16 февруари 1998 г. е значителна стъпка напред; в нея се посочва, че адвокатите, които притежават диплома, получена в която и да е държава членка, могат да се установят в друга държава членка, за да упражняват професията си, при условие че приемащата държава може да изиска от тях да потърсят съдействието на местен адвокат, когато представляват и защитават клиентите си в съда. След тригодишна работа на тази основа адвокатите придобиват правото (ако желаят) да упражняват самостоятелно професията си, след като се явят на тест за правоспособност в приемащата държава, без да е необходимо да се явяват на изпит за квалификация. Други директиви приложиха същия принцип спрямо други професии като автомобилни превозвачи, застрахователни агенти и брокери, фризьори и архитекти.

Б. Общ подход

Изготвянето на законодателство за взаимно признаване по сектори (в някои случаи с по-висока степен на хармонизация на националните правила) винаги е представлявало дълга и тежка процедура. По тази причина стана видна нуждата от създаване на обща система за признаване на приравняването на дипломите, валидна за всички регулирани професии, които не са предмет на конкретно законодателство на ЕС. Този нов общ подход промени нещата. Преди това „признаването“ беше подчинено на съществуващите европейски правила относно „хармонизацията“ за конкретна регулирана професия или дейност. След това „взаимното признаване“ стана почти автоматично, по установените правила, за всички съответни регулирани професии, без да е необходимо конкретно вторично законодателство по сектори. От този момент нататък методите на „хармонизация“ и „взаимно признаване“ се прилагаха паралелно, като в някои случаи се използваша в съответствие с допълваща се система, основаваща се едновременно на регламент и на директива ([резолюции на Съвета от 3 декември 1992 г.](#) и [15 юли 1996 г.](#) за прозрачността по отношение на удостоверенията за квалификация и професионално обучение). Приемащата държава членка не може да откаже на кандидатите достъп до дадена професия, ако те имат квалификацията за упражняването ѝ, изисквана в държавата на произход. При все това ако продължителността на обучението, получено в държавата на произход, е по-малка, отколкото е прието в приемащата държава, то последната може да постави като условие наличието на определен трудов стаж или, ако

полученото обучение е много по-различно — период на адаптация или тест за проверка на уменията, по избор на кандидата, освен ако професията не изисква познаване на националното право.

РОЛЯТА НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ

На 15 ноември 2011 г. Парламентът прие резолюция относно прилагането на [Директива 2005/36/ЕО](#)^[2] относно признаването на професионалните квалификации, в която призовава за модернизирани и подобрени на тази директива и насърчава използването на най-ефикасни и подходящи технологии, като например въвеждането на европейска професионална карта, която следва да бъде официален документ, признат от всички компетентни органи с цел да се улесни процесът на признаване.

В отговор на резолюцията на Парламента на 19 декември 2011 г. Комисията представи предложение за преразглеждане на Директивата за професионалните квалификации. След успешни тристранни преговори Парламентът успя да наложи промените, за които настояваше, включително въвеждане на незадължителна професионална карта, създаване на механизъм за предупреждение, изясняване на правилата относно частичния достъп до регулирана професия, правила относно езиковите умения и създаване на механизъм за взаимна оценка на регулираните професии, с цел да се повиши прозрачността. Това доведе до приемането на [Директива 2013/55/ЕС](#) на Европейския парламент и на Съвета от 20 ноември 2013 г. за изменение на Директива 2005/36/ЕО относно признаването на професионалните квалификации^[3].

Впоследствие на 28 юни 2018 г. Европейският парламент и Съветът приеха [Директива \(ЕС\) 2018/958 \(Директива относно проверката за пропорционалност\)](#), въвеждаща хармонизирана проверка за пропорционалност, която трябва да се извършва от всички държави членки преди приемането на национални разпоредби за професиите^[4]. На 25 октомври 2018 г. Парламентът прие [резолюция относно насърчаването на автоматичното взаимно признаване на дипломи](#).

За по-подробна информация вж. проучването, изготвено за комисията по вътрешния пазар и защита на потребителите и озаглавено „[EU Mapping: Overview of IMCO-related legislation](#)“ (Картографиране на ЕС: преглед на законодателството, свързано с дейността на комисията по вътрешния пазар и защита на потребителите)^[5].

[2]ОВ С 153Е, 31.5.2013 г., стр. 15: [http://www.europarl.europa.eu/RegistreWeb/search/simple.htm?reference=P7_TA\(2011\)0490](http://www.europarl.europa.eu/RegistreWeb/search/simple.htm?reference=P7_TA(2011)0490)

[3]ОВ L 354, 28.12.2013 г., стр. 132: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=OJ%3A2013%3A354%3ATOC>

[4]Директива (ЕС) 2018/958 на Европейския парламент и на Съвета от 28 юни 2018 г. относно проверката за пропорционалност преди приемането на ново регулиране на професии, ОВ L 173, 9.7.2018 г., стр. 25. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2018/958/oj>

[5]EU Mapping: Overview of IMCO-related legislation: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536317/IPOL_STU\(2015\)536317_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536317/IPOL_STU(2015)536317_EN.pdf)

